

Nahajališče epidota Frajhajm na Pohorju

Vili Podgoršek

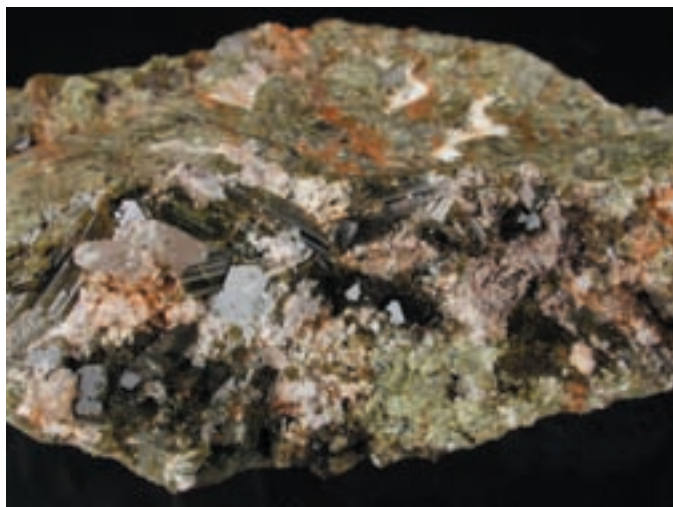
Nova nahajališča mineralov na Pohorju se največkrat pokažejo ob redkih zemeljskih posegih, ko odstranijo praviloma debelo preperino in razkrijejo kamninsko podlago. Na domačiji Pregel v Frajhajmu so se maja leta 2005 odločili, da zravnaajo približno pet hektarjev nekdanjega gozda in pašnika. Na nekaj mestih so tako razkrili kamninsko podlago z zanimivo združbo mineralov. Škoda je le, da so delo opravili tako hitro in da zbiralci mineralov nismo bili tam že od samega začetka – pa vendar dovolj dolgo, da smo lahko pobrskali za minerali in ugotovili njihovo pestrost.

Našli smo doslej najlepše in največje epidote v Sloveniji, poleg tega pa še kremen, granat, kianit, pirit, drobne žilice galenita, šorlit, amfibol in še nekaj zaenkrat nedoločenih mineralov v marmorju.

Domačini so povedali, da je tam nekoč stala apnenica, v kateri so žgali marmor iz bližnjega nahajališča. Ob ravnanju so se prikazali ostanki apna in oglja, kar potrjuje njihovo pripoved in hkrati priča o še enem načinu izkoriščanja pohorskega marmorja v preteklosti. Veliko so ga uporabili tudi kot gradbeni material. V stenah hiš v Frajhajmu, kjer je odpadel omet, še danes vidimo, da so marsikateri objekt vsaj delno ali kar v celoti zgradili iz marmorja.

*Del približno 5 hektarjev velikega zemljišča, ki so ga spomladi leta 2005 preurejali pod Preglovo domačijo v Frajhajmu. Ob tem smo odkrili do sedaj največje nahajališče kristalov epidota pri nas.
Foto: Vili Podgoršek*

*Epidot in periklin sta minerala, ki sestavljata značilno mineralno paragenezo alpskih razpok; 48 x 32 mm. Najdba in zbirka Vilija Podgorška.
Foto: Miha Jeršek*

*Epidot z vrhom kristala, ki ima razvite kristalne ploskve; 3 mm. Najdba in zbirka Vilija Podgorška.
Foto: Miha Jeršek*

*Zdvojen kristal epidota;
izrez 3 x 2 mm. Najdba in zbirka
Vilija Podgorška. Foto: Miha Jeršek*

Zravnano pobočje, nagnjeno na jugozahodno stran, je nekaj deset metrov nad potokom Velika Polskava, tik nad maka damsko cesto, ki pelje proti Arehu, in sega vse do ceste za Frajhajm. Približno po sredini preurejenega ozemlja se zbira pod preperino voda, ki nad spodnjo cesto izvira kot krajši pritok Velike Polskave. V tem delu je bilo zemljišče toliko nižje, da so nanj nasuli največ materiala ter tako poskušali pobočje toliko zravnati, da bi bilo primerno za strojno košnjo. Ker je bilo veliko preperine potisnjene v osrednji nižani del zemljišča, si je voda, ki je tam že od nekdaj tekla, ob prvih večjih nevihtah v poletnih mesecih spet izdolbla do 2 m globoke erozijske jarke in dosegla prejšnjo kamninsko podlago. Domačinom je zaradi neupoštevanja osnovnih zakonov narave in neustrezne drenaže naredila veliko škode, nam pa razkrila kamnine, v katerih smo našli številne minerale.

Ugotovili smo, da v višjem delu, severno od omenjenega potočka, v podlagi prevladuje marmor, ponekod se mu pridruži gnajs, zato je debelina prsti in preperine precej tanjša. Proti osrednjemu delu območja je razmeroma veliko epidota, ki mu lahko sledimo vse do spodnje makadamske ceste.

Prve kose epidota, nekateri so bili zapolnjeni z glinenci in v manjši meri s kremenom, smo našli v erozijskih jarkih, ki so jih že med zemeljskimi deli izdolble meteorne vode. Bloki kamnin so bili veliki do 0,5 m, po pripovedovanju domačinov pa so največje že pred tem zakopali na najnižjih delih starega površja. Verjetno je bilo tako premeščenih največ blokov marmorja, med njimi pa tudi takšni, ki so bili zgrajeni samo iz epidota. Prav v neposredni bližini, kjer so odkopali nekaj takih žil, je bila nekoč omenjena apnenica. Južni, nižji del preurejenega pobočja je zgrajen pretežno iz gnajsa, ki ga na gosto prepredajo kremenove žile. Kremen v njih je zdrobljen in pogosto temen. Redko smo v njem našli do 10 cm dolge protaste kristale **kianita** in do 1 cm velike kristale **šorlita**. Ta del je prekrivala tudi do 2 m debela plast preperine, iz katere so se ob ravnanju valili veliki kosi žilnega kremenca.

V osrednjem delu, kjer je stik različnih kamnin, smo našli do 18 mm velike kristale **kremenca**, ki so poraščali drobnozrnato kremenovo osnovo, in manjše, nekaj milimetrov debele žile s **piritom** in **galenitom**. Epidot je najpogosteje korodiran in prekrit z limonitnimi prevlekami. Kristali dosežejo 35 mm v dolžino in 16 mm v širino, pogosto pa so prelomljeni. Na odlomih je včasih vidna conarna rast. Notranji del je navadno bolj temen.

*Temno- do svetlozeleni kristali
epidota s Frajhajma so veliki do
15 mm. Najdba in zbirka Vilija
Podgorška. Foto: Miha Jeršek*